

Pat Donnez, radiomaker en dichter, was de laatste tien jaar van Angèle Manteaus leven bevriend met haar. Hij leerde Manteau kennen na een interview. Van dan af begonnen ze met elkaar te corresponderen. Dit is zijn laatste brief aan haar.

Mechelen, 21 april 2008

Lieve Angèle,

Je bent niet helemaal gestorven zoals je het in gedachten had. Tien jaar geleden, toen ik je tijdens ons eerste en enige interview vroeg hoe je dood wou gaan, zei je nog dat het je best wel spannend leek om "in een overvol vliegtuig naar beneden te donderen". Een luisteraar uit Gent mailde ons om te vragen of je ze nog wel alle vijf op een rij had. Je bekeek de mail en zei kort en afgemeten: wie zegt dat je ze op een rij móét hebben? Ik had je gevraagd om op je verjaardag over de afgelopen eeuw te komen kletsen. "Doe ik niet", antwoordde je. Wat moest je kwijt? Nog maar eens het eeuwige gezeur dat iedereen al kent. Ik probeerde je uit je kot te lokken. "Kom toch maar", schreef ik je, "je bent een elegant meisje van weldra negentig." "Schei uit", antwoordde je, "ik ben een oud en geteisterd hoofd. Nodig een babe uit, je valt er overheen in jullie vak, en het is veel leuker voor jou om naar háár te kijken dan naar mij." Je bent toch gekomen en eigenlijk ook een beetje gebleven, in mijn leven.

Het werd me vrij snel duidelijk dat je ook een hoogbejaarde Manteau geen smoelen moest leren te trekken. Hoe zijn mannen van middelbare leeftijd? Ze pissen hun territorium af en zeggen vervolgens: dit is van mij, dit domein betreed je voortaan op eigen risico. Dus ik schreef je over mijn recente ontdekkingen in boekenland. Ik dacht, ach, zij heeft het wel gehad, leeft in blessuretijd en trekt zich terug met de grote klassieken. Proust, Joyce, Mann, dat soort volk. De hype toen, herinner je je nog, heette William Sutcliffe. Ik noemde

hem een Amerikaanse wervelwind en ver-geleek hem met zijn landgenoot Nick Hornby. Jij zette me in je volgende brief gedecideerd op mijn plaats. "Ja, ik heb die Britten ook gelezen", schreef je. "Voor het overige valt er op die jongens niets aan te merken, ze gedragen zich erg Amerikaans." Je volgde het dus op de voet, dat was een misrekening. Niet mijn enige.

Zo bleef ik lang op mijn hoede omdat ik-eerlijk is eerlijk - wachtte tot je je reputatie van querulant alle eer zou aandoen. Ik kende de oprispingen van je biografie uit het hoofd. Hoe lang zou het duren vooraleer de "glaciale persoonlijkheid" uit haar voegen barstte? Welke dag zou ze uitkiezen om te beginnen "kibbelen en ruziën", "om een sfeer van onmin op te zoeken die haar terugvoerde naar de ellendige gezins-situatie uit haar jeugd". En durfde de "kille" uitgeefster ook mij "tijdens een van haar zeldzame opwellingen van openhartigheid" te bekennen dat ze "nooit echt van iemand heeft gehouden?" Ik wacht tot vandaag. Je zult je moeten haasten, meisje. Hoewel, je weet nooit met jou.

De taxichauffeurs in je stad zijn corrupt. Niet allemaal, maar Antonio spant de kroon. Hij rekent exorbitante bedragen aan. Nergens word je zo schaamteloos opgelicht als in Aalst. Antonio staat op mijn zwarte lijst. De rit naar de voormalige stoeterij in Ninove kostte meer dan het fabuleuze souper dat we er een tijd geleden namen. Het blijkt nu ons laatste in een lange rij te zijn geweest. Je was als vanouds op dreef. Ik luisterde met gestrekte oren naar je tirades over je academisch personeel, dat naar je zin niet accuraat genoeg was. Of informatie verdraaide. En dat amuseerde me. Je vond het een verschrikkelijke

FOTO FILIP CLAUS

gedachte om een vriend tegenover je te hebben zitten die zich door de besognes van zijn vriendin liet entertainen.

Ja dus. De laatste jaren namelijk is er bij ons over niemand meer gepubliceerd dan over jou, Angèle. Wetenschap die verder kijkt dan haar betweterige neus lang is. Titanenwerk. Was ik jou, dan liep ik van trots naast mijn urne. Kwaliteit als Credo, de geschiedenis van Manteau van 1938 tot 1953, resumeert in vierhonderd twintig pagina's hoezeer jij voor, tijdens maar vooral na de oorlogsjaren probeerde om je kop en die van je auteurs boven water te houden. En je moest pulp en commerciële uitgaven op de markt gooien om te overleven. Neemt er iemand dat jou kwalijk?

Het etentje ter ere van Boon die de Leo Krynprprijs ontvangt, is een geweldige scène. Zaterdag 28 november 1942. Jij organiseert een avond in het Brusselse restaurant Aux Armes de Bruxelles, toen nog een frituur. Volgens Willem Pelemans, die erbij was, straalde Boon van geluk. "In ruw Aalsters beheerste zijn stem heel de tafel", schrijft hij. "Hij zat links van mevrouw Manteau en ik rechts. Nog voor het dessert vroeg mevrouw Manteau mij, fluisterend in mijn oor, van plaats te veranderen: zij kon dat 'Moms' niet meer horen en werd er misse-lijk van." Jij ontkent en zegt dat er veel gedronken en gelachen is en dat er op den

duur vooral Frans werd gesproken. Ik amuseer me als lezer en denk méér van dat.

Ik weet bijvoorbeeld niet of het klopt dat de "mondaine Manteau" weinig voeling had met de "proletarische Boon", maar ik kan het mij voorstellen. Et alors? Jij hebt hem ontdekt, jij pompte geld in je ontdekking, veel geld, en je moest met lede ogen zien dat de lezers jou niet volgden. Dat staat er ook zwart op wit. Jij zag meteen dat Boon een grote was, je voelde dat feilloos, dat had alles met je lezersneus te maken. Met je uitgeeffoo. Velen kun je dat oog en die neus benijden. En dat hebben ze ook gedaan en dat zullen ze blijven doen. Wees gerust.

We hebben niet zo gek lang geleden - jij weet nog zeker wannéér precies - samen naar je Zeven Hoofdzonden op de treurbuis zitten kijken. Een zeldzaam openhartige biecht van een vriendin die zich eerlijk en zonder franjes "autobiograaft". Over die donkerste dag in jouw leven, zondag 23 augustus 1914. Wraaknemende Duitsers drijven de vrouwen en kinderen van Dinant op het ommuurde gevangenisplein bijeen en beginnen ze in rijen van drie te executeren. Jij ligt op jouw moeders arm angstig te wachten tot ze ook jullie zullen afmaken. "Zevenhonderd mensen die worden geëxecuteerd, dat duurt urenlang." Plotseling verschijnt een Duitse officier die bevel geeft het vuur te staken. Je mag terug naar huis. Voor hetzelfde geld was het die hete zomerdag in 1914 je laatste geweest. Maar je hebt er nog 94 jaar bij gekregen. Nee, gretig bijgenomen.

Tot zoens,

Pat Donnez